Geldrop-Mierlo

Raadsvoorstel

Onderwerp
Maatwerkaanpak koopkrachtverlies

Beslispunten

1. In te stemmen met de maatwerkaanpak koopkrachtverlies met een looptijd tot en met 31 december 2023;
2. Voor de invoering hiervan een bestemmingsreserve koopkrachtverlies in te stellen ter hoogte van € 800.000,- , gedekt vanuit het begrotingssaldo 2022;
3. In te stemmen met het beschikbaar stellen van formatief budget voor de uitvoering van de maatwerkaanpak ter hoogte van € 175.000,- gedekt uit het begrotingssaldo 2023;
4. In te stemmen met verantwoording achteraf door het college via de tussentijdse rapportages en de jaarrekening conform richtlijnen en kaderstelling maatwerkaanpak koopkrachtverlies;
5. Hiertoe vast te stellen de 14e begrotingswijziging van 2022;
6. Hiertoe vast te stellen de 2e begrotingswijziging van 2023.

Inleiding
De inflatie is historisch hoog, waardoor de kosten voor levensonderhoud en in het bijzonder voor energie flink zijn gestegen. Hierdoor dreigen steeds meer mensen in de financiële problemen te komen. Niet alleen minima, maar ook mensen met een laag- of middeninkomen. Om te voorkomen dat een groot aantal van hen in de schulden of armoede raken door de hoge inflatie en energiecrisis, is er een lokale maatwerkaanpak koopkrachtverlies ontwikkeld. Naast maatregelen voor inwoners, worden maatregelen voor maatschappelijke organisaties voorgesteld. Ook maatschappelijke organisaties ondervinden de gevolgen van de gestegen prijzen. Ondernemers zijn daar geen uitzondering op. Wel laten we die doelgroep buiten beschouwing in deze adviesnota en voorgestelde aanpak, omdat in dit stadium nog niet helder is welke effecten het rijksbeleid gaat hebben in de praktijk en welke aanvulling daarop vanuit de gemeente het meest oplevert voor onze ondernemers. Om de maatwerkaanpak koopkrachtverlies zo snel mogelijk uit te kunnen voeren, wordt via dit raadsvoorstel gevraagd het benodigde budget ter beschikking te stellen. In die aanpak is het van belang dat de middelen goed terecht komen en zoveel mogelijk een duurzaam effect hebben voor de individuele inwoner.

Wat willen we bereiken
We willen bereiken dat we voorkomen dat - ondanks rijksbeleid en nu bestaande lokale regelingen - de inwoners van Geldrop-Mierlo onder de ondergrens van bestaansminimum komen. Daarom bieden we aan onze inwoners en maatschappelijke organisaties aanvullende steun bovenop landelijke regelingen. Om vorm en inhoud te geven aan ons sociale gezicht: 'Geldrop-Mierlo plek met hart'. Zodat inwoners beter rond kunnen komen en mee kunnen doen in onze samenleving. Realistisch gezien weten we dat we niet iedereen kunnen helpen, maar we gaan wel doen wat we kunnen om mensen te bereiken en niet tussen wal en schip te laten vallen. De nadruk ligt daarbij op de meer kwetsbare doelgroepen. Daarbij moet helder zijn dat het al lang niet meer enkel om de minima gaat. Rondkomen is voor vele laag- en middeninkomensgezinnen een probleem geworden. Deze groep maakt landelijk gezien ongeveer twee derde van de bevolking uit. Het Nibud geeft aan dat naar verwachting zeker een derde van de bevolking moeite heeft om rond te komen. Kortom de nieuwe doelgroep is stevig vergroot. De vraag is hoeveel mensen uit deze nieuwe doelgroep er zelf uitkomen. Want van veel inwoners mogen we verwachten dat zij zo veel mogelijk zelf aan zet zijn om in ieder geval niet in grote problemen te geraken. We willen dus bereiken dat we:

- De zelfredzaamheid en veerkracht vergroten door goede informatie en advies en het aanbod hierin aanpassen aan de actuele situatie (nieuwe doelgroep);

- We door maatwerk toe te passen, juist die mensen ondersteunen die echt geen mogelijkheid zien om zelf nog zuiniger aan te doen of minder invloed hebben op maatregelen die anderen wel in hun huishouden kunnen nemen om het huishoudboekje sluitend te houden;
- Verder willen we bereiken dat bij iedereen maar vooral bij de bovengenoemde doelgroep bekend is dat de gemeente extra dienstverlening biedt en dat de drempel om daarvan gebruik te maken zo laag mogelijk voelt.

De voorgestelde aanpak gaat uit van maatwerk en is gericht op preventie en vroegsignalering. Op die manier voorkomen we dat problemen steeds groter worden en meer mensen in de armoede en schulden terecht komen.

Argumenten

1.1 De aanpak sluit aan bij het Doelstellingenakkoord 2022-2026 en bij de visie Persoonlijk, Dichtbij en Verbonden.

Preventie en eigen kracht zijn in de maatwerkaanpak het uitgangspunt. We kijken wat mensen wel kunnen en steunen (eventueel financieel) daar waar het echt niet zelf lukt. We zetten in op het bereiken van meer mensen uit de doelgroep. De aanpak sluit dan ook aan bij verscheidene doelstellingen uit het doelstellingenakkoord en de visie, die onder meer beogen:

- Het gebruik van minimaregelingen en bijzondere bijstand door de mensen die het nodig hebben neemt toe;
- De ondersteuning past bij de huidige situatie en wensen van de inwoners en maatschappij;
- We bereiken meer kwetsbare doelgroepen;
- We denken in mogelijkheden en niet in onmogelijkheden.

1.2 Aanvullende lokale maatregelen zijn nodig op de rijksmaatregelen.

Het kabinet heeft zo'n 23 miljard euro uitgetrokken om mensen te compenseren voor het koopkrachtverlies. De maatregelen zijn vooral gericht op de korte termijn om de ergste nood te lenigen. Denk aan het plafond voor energieprijzen, de energietoeslag en minder accijns op brandstof. De verhoging van het minimumloon, en daarmee ook de uitkeringen, is een meer structurele maatregel. Zelfs met deze maatregelen zal niet iedereen voldoende worden gecompenseerd. De koopkrachtreparaties vallen meer dan volledig weg tegen de hoge inflatie en veel mensen kwamen voor de inflatiegolf al niet rond.

1.3 De aanpak is nodig, om geen mensen tussen wal en schip te laten vallen.

Naar verwachting heeft één op de drie huishoudens moeite om rond te komen. Het gaat dan ook niet meer alleen om de minima, maar ook om mensen met een laag- of middeninkomen. Onze bestaande minimaregelingen, de bijzondere bijstand en de energietoeslag zijn voor hen niet van toepassing en ook een maatregel als het verruimen van de inkomensgrens van 120 naar 130 procent van het wettelijk sociaal minimum zou geen soelaas bieden. Nog steeds zullen dan veel inwoners die financieel knel zitten er niet voor in aanmerking komen omdat hun inkomen de grens overstijgt. Er is dan ook een aanpak nodig, die ook de mensen met een hoger inkomen helpt.

1.4 Vroeg ingrijpen werkt uiteindelijk kostenbesparend.

Door de historisch hoge inflatie op vrijwel alle kosten voor levensonderhoud komen steeds meer mensen financieel in de knel te zitten, met name mensen met een laag- of middeninkomen. Ervaring uit voorgaande crisissen leert dat vroeg ingrijpen en ondersteuning bieden uiteindelijk kostenbesparend werkt. Kenmerkend voor het ervaren van armoede en schulden is dat er vaak problemen in meerdere leefgebieden kunnen ontstaan met alle gevolgen (en maatschappelijke

kosten) van dien. In onze visie staat preventie en veerkracht centraal. Daarbij past geen incidentele oplossing, maar een duurzaam resultaat en veerkracht voor de inwoner. Dit bereiken we met deze maatwerkaanpak.

1.5 Voor de meeste maatschappelijke organisaties die (deels) afhankelijk zijn van subsidies van de gemeente Geldrop-Mierlo, is het niet mogelijk om de huidige forse tariefstijging zelf op te vangen.
De maatschappelijke organisaties die zich gemeld hebben bij de gemeente Geldrop-Mierlo zijn zelf niet in staat om de forse tariefstijging op de energierekening op te vangen. Deze organisaties hebben vaak een beperkte reserve en/of zijn niet in staat zelf voldoende extra inkomsten te genereren om deze extra energiekosten op te vangen. Een mogelijkheid extra inkomsten te genereren zou bijvoorbeeld kunnen zijn de contributie of deelnamegelden omhoog te doen. Hiermee komt echter de doelstelling dat maatschappelijke organisaties laagdrempelig toegankelijk moeten zijn onder druk te staan. De situatie is bij sommige zo kritiek dat overwogen wordt om organisaties op te heffen.

1.6 Hoewel de ondersteuning voor ondernemers geen deel uitmaakt van de aanpak, hebben we wel oog voor deze doelgroep.
Zo bespraken we in de week van de ondernemers de energiekosten en inflatie in het algemeen met ondernemers, zodat we hun input mee kunnen nemen. Daarnaast kunnen ondernemers bij Senzer terecht voor hulp en ondersteuning. Bijvoorbeeld voor een bedrijfskapitaal/overbruggingskrediet, een tijdelijke uitkering, hulp bij schulden of begeleiding naar een gewone baan als een inwoner wil stoppen met zijn onderneming. Op dit moment is een nieuwe dienstverleningsovereenkomst in ontwikkeling voor schuldhulpverlening aan ondernemers door Senzer. Landelijk is de Tegemoetkoming Energiekosten-regeling (TEK) in ontwikkeling, die waarschijnlijk begin 2023 wordt opengesteld. De TEK is gebaseerd op het energieverbruik en de omzet van een ondernemer. De compensatie bestaat dan uit een deel van de kostenstijging dit jaar en in 2023. Daarnaast heeft het rijk aangekondigd om in november met maatregelen voor de energie-intensieve mkb'ers te komen die nu in de acute problemen zitten. Op dit moment is nog niet helder welke effecten het rijksbeleid gaat hebben in de praktijk en welke eventuele aanvulling daarop vanuit de gemeente nodig is.

2.1 Door tijdig een besluit te nemen over het beschikbaar stellen van het gewenste budget, is het mogelijk om maatschappelijke organisaties begin 2023 uit (verdere) liquiditeitsproblemen te houden.
Het voornemen is om de 'subsidieregeling energielasten maatschappelijke organisaties' per 1 januari 2023 in te laten gaan met terugwerkende kracht tot 1 oktober 2022. Door voor deze subsidieregeling in 2022 een besluit te nemen over het beschikbaar stellen van het budget, is het begin 2023 mogelijk om aanvragen direct in behandeling te nemen en, indien wordt voldaan aan de criteria in de subsidieregeling, snel over te gaan tot betaling van de compensatie. Daarmee blijven maatschappelijke organisaties die een beroep doen op de regeling uit (verdere) liquiditeitsproblemen. Het vaststellen van de subsidieregeling is een bevoegdheid van het college.

Kanttekeningen
1.1 We zien dat sommige gemeenten om ons heen ervoor kiezen om de minimaregelingen en/of energietoeslag te verhogen naar 130%. Toch stellen wij een andere aanpak voor.
Op dit moment is onze norm gesteld op 120%. Het verruimen van de norm naar 130% is een niet gerichte actie, waarbij het maar de vraag is of we er de grote problemen mee oplossen. Nog steeds zullen er inwoners die financiële problemen hebben, niet in aanmerking komen voor de regelingen. Terwijl tegelijkertijd veel geld terecht komt bij mensen die het niet hard nodig hebben; niet iedereen heeft vele hogere energielasten. Met maatwerk bereiken we meer, omdat dan niemand buiten de boot hoeft te vallen, we mensen kunnen ondersteunen in het bereiken van een betere duurzame financiële situatie en zelfredzaamheid en de ondersteuning past bij de individuele situatie. Een reden om wel te

gaan voor een verhoging van de norm naar 130% is dat deze manier van ondersteunen snel uitgevoerd kan worden en minder capaciteit vraagt. Echter, wij zijn van mening dat het uiteindelijk niet goedkoper is en kiezen hier bewust niet voor. Het verval aan middelen die niet op de juiste plek komen ramen wij hoger dan de extra formatieve lasten.

1.2 In de aanpak kiezen we zoveel mogelijk voor maatwerk. Dit betekent een extra belasting op de uitvoering.
Er is dan ook extra formatie noodzakelijk om uitvoering te kunnen geven aan de plannen. Dit komt niet alleen doordat voor het bieden van maatwerk, meer tijd nodig is om de situatie van de inwoner goed te leren kennen en te onderzoeken welke ondersteuning het beste passend is. Maar ook doordat het aantal aanvragen voor ondersteuning zal toenemen. Toch kiezen we hiervoor, omdat we ervan overtuigd zijn zo de best mogelijke ondersteuning te kunnen bieden met zoveel mogelijk langdurige effecten. Het is bovendien een bewuste keuze om het werk zelf uit te voeren. Hierdoor verkrijgt de uitvoering veel informatie over de doelgroep en versterkt hun kennis en vaardigheden, die we nu en in de toekomst in de dienstverlening van het CMD goed kunnen gebruiken.

2.1 De aanpak heeft financiële consequenties, die nog niet zijn meegenomen in de begroting.
Het rijk kondigde landelijke maatregelen aan, maar tot voor kort was onduidelijk wat die maatregelen precies zouden zijn en welke lokale maatregelen aanvullend daarop nodig zijn. In de begroting 2023-2026 hebben wij dit voorstel daardoor nog niet op kunnen nemen en is toegezegd dat het college over dit onderwerp later met een voorstel zou komen. Inmiddels is duidelijk dat het rijk inzet op generieke maatregelen en dat het nodig is om met aanvullende lokale maatregelen te komen.

2.2 Het is nog onzeker hoelang de hoge inflatie voortduurt. Of de aanpak en de gevraagde middelen overeen zullen komen met wat nodig zal blijken te zijn, is ook niet zeker.
Dit is afhankelijk van wat er gebeurt in de wereld en dat valt niet te voorspellen. We zullen de situatie blijven monitoren en tussentijds bijsturen waar nodig. Wanneer dit consequenties heeft, bijvoorbeeld financieel of qua personele capaciteit, wordt u in stelling gebracht.

2.3 We kunnen op dit moment niet met zekerheid berekenen of het gevraagde budget voor maatschappelijk organisaties toereikend is voor de periode 1 oktober 2022 – 1 april 2023.
De 'subsidieregeling energielasten maatschappelijke organisaties' wordt op dit moment opgesteld vooruitlopend op problemen die we in de toekomst verwachten bij onze maatschappelijke organisaties. Er zijn op dit moment een aantal organisaties die zich bij ons gemeld heeft met problemen op de relatief korte termijn. We verwachten echter dat er meer organisaties gaan zijn met vergelijkbare problemen die zich bij de gemeente Geldrop – Mierlo gaan melden. Hoeveel organisaties dit gaan zijn, en hoe groot het probleem is waarmee ze te maken hebben, is op voorhand echter lastig in te schatten. Daarnaast spelen er andere onzekere factoren, zoals landelijke maatregelen die in de toekomst al dan niet van toepassing gaan zijn voor maatschappelijke organisaties.

Doordat we nog niet volledig in beeld hebben met welk probleem we te maken hebben, is het ook niet mogelijk om met zekerheid het benodigde budget te berekenen. We hebben echter zo goed als op dit moment mogelijk een berekening gemaakt die gefundeerd is op de volgende onderdelen:

- Het budget dat voor een vergelijkbare regeling beschikbaar zal worden gesteld een aangrenzende gemeente;
- De hulpvragen van organisaties die zich op dit moment al wel gemeld hebben bij de gemeente Geldrop-Mierlo. Hier is per organisatie inzicht in de financiële stijging in energielasten per maand;

- Jaarstukken (begroting) van een aantal grotere maatschappelijke organisaties waarin een stijging in energielasten wordt voorzien in 2022 ten opzichte van 2021.

3.1 Door de krapte op de arbeidsmarkt, kan het moeilijk zijn om de benodigde formatie te werven.
Zowel de maatregelen die beschreven zijn in de aanpak, als de algemene toename van aanvragen, zorgen ervoor dat er meer personele capaciteit nodig is. We starten zo snel mogelijk met een aantal zaken binnen de bestaande formatie, maar dit is op de lange termijn niet houdbaar.

Wat gaan we daarvoor doen
Na besluit direct met uitvoering en in samenwerking met de netwerkpartners uitvoering geven aan besluiten. Zo gaan we:

- De benodigde formatie uitbreiden;
- Met communicatie het plan voor de communicatiecampagne opzetten;
- Afspraken maken voor registratie ten behoeve van monitoring en evaluatie;
- De open inloop realiseren;
- Richtlijnen realiseren voor het bieden van maatwerk en de inzet van het reserve koopkrachtverlies;
- In gesprek met netwerkpartners om ondersteuning sluitend te krijgen;
- Inwoners actief benaderen, o.a. in het kader van vroegsignalering;
- Onze brieven voor inwoners aanpassen, waarin we actiever en uitgebreider informeren over de mogelijkheden;
- Budgetcoaching (extern) aanbieden;
- In gesprek met maatschappelijke organisaties over de gevolgen van de energiecrisis voor hen en aanvullend subsidiëren indien noodzakelijk;
- De 'subsidieregeling energielasten maatschappelijke organisaties' wordt opgesteld en vastgesteld door het college.

Wat mag het kosten
Er zijn middelen nodig om uitvoering te geven aan de maatwerkaanpak koopkrachtverlies. Per kwartaal rapporteren we aan de raad de voortgang van de aanpak via een raadsinformatiebrief. We gaan ervanuit dat het rijksbeleid moet zorgen voor structurele oplossingen.

De nood is hoog. We hebben als uitgangspunt dat we niet te veel reserves in de gemeente willen hanteren. Maar vanwege de uitzonderlijke situatie en de kansen die er op dit moment liggen, wijken we hier bij wijze van uitzondering vanaf. Als we nu niet acteren, dan is het risico dat de financiële situatie van zowel inwoners als maatschappelijke organisaties zodanig verslechtert dat er langlopende schulden en energieafsluitingen dreigen. Om dit te voorkomen, is het belangrijk dat we proberen zo snel mogelijk de zelfredzaamheid en veerkracht te vergroten en ondersteuning te bieden waar het kan.

Om bij de met terugwerkende kracht in werking tredende subsidieregeling begrotingsonrechtmatigheid te voorkomen, zullen de te verschaffen subsidies en tegemoetkomingen over de periode 1 oktober - 31 december 2022 rechtsreeks in de jaarrekening geboekt worden.

De incidentele personele uitbreiding kan niet bekostigd worden uit de bestemmingsreserve. Dit betekent dat dit ten laste komt van het begrotingssaldo 2023.

Het is van belang dat het college snel kan handelen vanuit de reserve koopkrachtverlies. Daarom stellen wij voor om de verantwoording achteraf via de tussentijds rapportages te laten plaatsvinden. Ook wordt u via de raadsinformatiebrief op de hoogte gehouden. De reserve wordt duidelijk omschreven, zoals ook in de Nota reserves en voorzieningen gedaan is.

De criteria om aanspraak te kunnen maken op de ondersteuning moeten helder zijn. Deze leggen we vast in de voorgestelde uitvoeringskaders maatwerkaanpak koopkrachtverlies Geldrop-Mierlo (bijlage A in de maatwerkaanpak) en worden intern nader uitgeschreven in een afwegingskader voor het team inkomen in het CMD. Ook wordt de 'subsidieregeling energielasten maatschappelijke organisaties' opgesteld, waarin de criteria voor de maatschappelijke organisaties om aanspraak te maken op aanvullende ondersteuning staan vastgelegd. Er zal in ieder geval getoetst worden op het eigen vermogen.

De budgetten op het gebied van armoedebestrijding vallen binnen de Taskforce Sociaal Domein. Wij zonderen dit budget daarom af van de taakstellende opdracht van de Taskforce Sociaal Domein.

Maatregel	Prognose kosten
Personele uitbreiding:	
- Consulent inkomen	€ 75.000
- Klantadviseur inkomen	€ 100.000
Maatwerkbudget	€ 450.000
Budgetcoaching extern	€ 20.000
Aanvullende subsidies maatschappelijke organisaties gericht op armoedebeleid	€ 30.000
Subsidieregeling energielasten maatschappelijke organisaties	€ 300.000
TOTAAL	€ 975.000

Reserve koopkrachtverlies	
Afdeling	Samenleving
Doelstelling	Voorkomen dat inwoners en maatschappelijke organisaties in de grote financiële problemen komen door de hoge inflatie
Omvang per 1-1-2023	€ 800.000,-
Beschikkingsbevoegdheid	Raad achteraf
Storting/ onttrekking	conform aanpak maatwerk koopkrachtverlies
Gewenste omvang	€ 800.000
Looptijd	31-12-2023
Geoormerkt	Volledig
Bijzonderheden	Geen
Verbetervoorstel	Geen

Duurzaamheid
Het voorstel past binnen het people, planet, prosperity gedachte. Bovendien draagt het bij aan duurzaamheid. Zo is het project verminderen energielasten een van de lokale maatregelen die we al hebben genomen, die is opgenomen in bijlage A van de aanpak. Voor de aanpak worden er energiebesparende producten, duurzaamheidsadviezen en een witgoedregeling aan inwoners aangeboden.

Burgerparticipatie
Deze aanpak is ontstaan, onder andere naar aanleiding van signalen die bezorgde inwoners en maatschappelijke organisaties bij ons afgaven. Het betrekken van inwoners vinden we belangrijk, om ervoor te zorgen dat het daadwerkelijk aansluit bij wat nodig is. Dit zullen we dan ook blijven doen, via individuele signalen en andere input, maar ook gebundeld, bijvoorbeeld door de cliëntenraad te betrekken.

Evaluatie
De huidige urgentie zorgt ervoor dat we nu snel met een aanpak komen, bestaande uit verschillende maatregelen. Het monitoren en evalueren van de maatregelen is nodig om goed bij te kunnen sturen en te doen wat nodig is. Ook aangezien we nog niet weten hoe de inflatie zich ontwikkelt en hoe lang die gaande zal zijn.
We willen onder andere monitoren en evalueren:

- Hoeveel wordt er gebruik gemaakt van de open inloop;
- Hoe wordt die ervaren;
- Wat is het gebruik van de verschillende minimaregelingen;
- Hoe wordt het maatwerkbudget ingezet, wat is gerealiseerd;
- Wat voor maatwerk is geleverd;
- Hoeveel inwoners zijn geholpen door de maatschappelijke organisaties gericht op armoedebeleid;
- Hoeveel inwoners hebben we bereikt via vroegsignalering;
- Welke activiteiten zijn opgezet en wat was hun bereik en effect;
- Wat waren succesfactoren van de aanpak;
- Wat zijn aandachtspunten;
- Wat zijn verbeterpunten;
- Zijn er nog aanvullende maatregelen op de aanpak nodig.

Bijlagen:
1. Maatwerkaanpak koopkrachtverlies Geldrop-Mierlo

Geldrop, 8 november 2022

N.J.H. Scheltens
secretaris

J.C.J. van Bree
burgemeester

1412272